

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Recenzie:

René Major, *Archivologie II, Furor*, Genève, 2025, 240 p., ISBN 2940601224.

Anne Bourgain

How to cite this article:

Bourgain, Anne (2025) *Review of: René Major, Archivologie II, Furor, Genève, 2025, 240 p., ISBN 2940601224.*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 23, pp. 201–202. DOI: 10.5281/zenodo.17655167

© 2025: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

RECENZII

René Major, *Archivologie II*, Furor, Genève, 2025, 240 p., ISBN 2940601224.

Deși suntem fără îndoială încă departe de a pricepe pe de-a-întregul primul volum, René Major persistă și semnează la editura *Furor* al doilea volum al unei *archivologii* care ar trebui să conțină un total de trei. A gândi urma și ștergerea ei rămâne firul roșu, după cum e indicat pe coperta a patra: „ipoteza justificată a inconștientului presupune existența de urme sub tăietură, care, refulate, denegate, respinse, se arhivează și *anarhivează* în psihic: o arhivologie.” Citind unele din aceste texte care erau o parte epuizate, altele încă inedite și descoperind piesele nou-nouțe (mai ales *puterea infantilă* și *adevărul lui Foucault*) ale construcției unuia din cei mai mari deconstrucitori ai iluziilor noastre de nedeazădăcinat, rămânem frapați de forța subversivă și urgența propunerii care rămâne în parte neauzită. Cele zece texte ce compun acest nou volum rezonează cu cele zece precedente, cititorul nefiind constrâns să înceapă cu volumul 1: altfel spus se intră cum se vrea în opera, imensă, a lui René Major, nu că lectura ar fi tot timpul foarte ușoară – ne aflăm în fața unei rigori rare și a unei mari exigențe de gândire – ci pentru că această operă constituie prin sine însăși o manieră de ospitalitate necondițională atât este de generoasă. Dacă ne e atât de greu să ținem cont de lecțiile trecutului, și actualitatea nu încetează să ne-o amintească, trebuie recunoscut că psihanaliza nu scapă acestei rezistențe de a gândi noțiuni așa importante precum cruzimea care se exercită dintotdeauna peste tot în lume sau încă setea de putere, ce ia uneori forma unei pulsuni de suveranitate, care nu e altceva decât un dincolo de principiul plăcerii. A lucra acest negândit propunând un *practicabil* ce permite să se treacă de la scena psihică la scena socială, care desigur nu se confundă, dar se reflectă una în alta, e tocmai ceea ce propune René Major când înaintează noțiunea de *desistare*: treaba analistului e de a *desista*, fără a *se desista* vreodată. De a se desface de puterea pe care ar putea-o exercita asupra celuilalt. De a se dezinstala din orice adevăr, am putea zice și de a nu se lăsa niciodată arestat la domiciliu. A nu prea consta din numele său propriu, chiar dacă pe de altă parte va trebui să vorbească în numele său. Și de a lua act de faptul că nu există „a fi analist” care s-ar prevala de vreo legitimitate. Și insistă René Major pe acest verb *a desista*, de înțeles la diateza activă, nu reflexivă. Nu e deloc vorba pentru analist de a se dezangaja, ci de a se identifica și a se dezidentifica rând pe rând cu diferiții protagoniști ai scenei transferențiale, în mod indecidabil. Pentru aceasta, e nevoie să fie luată în calcul dublarea figurilor, și să nu se ignore că suntem prinși în scenă, și dincolo de ea, în scenele de moștenire din care e făcută istoria psihanalizei. Dar e de asemenea vorba despre a gândi *desistarea* ca rațiune a politicului, ca rațiune dinspre inconștient, adică a gândi pe urmele lui Freud o altă legătură socială, o legătură socială „analitică”, care ar fi într-un „raport de non-putere cu puterea”. Ne-am putea pune pe visat, cu René Major, fără prea multe iluzii dar și *fără alibi*, că dincolo de adevăr, ar putea fi prietenia, o *politică a prieteniei*? Și asta firește n-ar fi fără Derrida. Dar nu suntem încă acolo. De aceea René Major revine aprofundând și arătându-le figurile actuale asupra celor mai deconstruibile motive de exercitare a puterii în celula familială, în cuplu, în sfera privată sau publică, de supunere a celuilalt, de anantizare a lui sau la scara statelor de a-i declara război. Făcând asta, pune în lumină natura întru totul infantilă a puterii exercitate de către dictatori. Înțelegem astfel dacă aveam dubii că fără o transformare profundă pe termen mai lung sau mai scurt a structurilor dreptului internațional, o justiție internațională demnă de acest nume nu va sfârși în a se face așteptată. Dacă Foucault a putut în *voința de a ști* regreta că psihanaliza s-a regăsit prinsă într-o istorie a „strategiilor de știință și de putere” fără să le gândească, René Major îi răspunde că Freud ne-a transmis în mod discret uneltele pentru „a gândi aceste strategii atât în situația analitică cât și în câmpul politic”. E treaba noastră să continuăm să le gândim. A dejuca opozițiile binare, pentru a lua în calcul complexitatea, a reclama un supliment de analiză, a reperă identificările

imaginare, pentru a răspunde cu cea mai mare responsabilitate dinspre înconștient, e sarcina pe cât de imposibilă pe atât de posibilă pe care poate să și-o dea o psihanaliză veșnic *viiitoare*. La asta ne invită această nouă tranșă de arhivologie. Putea-vom s-o auzim în aceste vremuri deosebit de crude.

Anne Bourgain¹

Dumitru Isac, *Note de curs, fragmente și însemnări filosofice*. Ediție îngrijită de Ionuț-Constantin Isac și Victor Constantin Măruțoiu, notă asupra ediției, prefață și traduceri din limbi străine de Ionuț-Constantin Isac, postfață de Victor Constantin Măruțoiu, revizia traducerilor de Paul Andrei Mucichescu și Marcel Hosu, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2025, 376 p., ISBN 978-606-17-2502-1.

A așeza laolaltă note de curs, fragmente și însemnări filosofice din opera unui gânditor reprezintă un act de responsabilitate intelectuală poate prea rar întâlnită astăzi, când gesturile de conservare spirituală și de valorizare culturală sunt adesea umbrite de graba prezentului și de tentația efemerului, iar memoria gândirii riscă să fie lăsată pradă uitării. Tocmai de aceea, intenția de a oferi cititorilor nu doar șansa de a contempla o construcție teoretică finalizată, ci de a pătrunde în spațiul intim al gândirii în formare – acel laborator discret unde conceptele se nasc, se ajustează și, uneori, se risipesc deosebit de excepțional rafinament. Căci a lăsa să se întrevadă fragmentaritatea intimă a gândirii înseamnă a deschide o fereastră spre fragilitatea însăși a spiritului și a renunța la protecția oricăror forme definitive. Gestul editorial al lui Ionuț Constantin Isac și al lui Victor Constantin Măruțoiu lasă să se vadă curajul de a aduce la lumină o țesătură conceptuală încă incipientă, unde firele rămân vizibile, nodurile neascunse, iar urzeala își arată imperfecțiunile – aceleași pe care autorul, cu o rară distincție a spiritului, le-a semnalat el însuși, consemnând că paginile trebuie refăcute. În astfel de note din manuscrisele autorului se ghicește nu doar exigența unui gânditor față de propria operă, ci și modestia de a lăsa deschisă posibilitatea reluării, ca și cum filosofia însăși ar fi un act perpetuu de refacere.

În acest tip de expunere se află o noblețe aparte a celui care nu ascunde provizoriul, ci îl ridică la rang de mărturie. Fragmentul devine astfel asemenea unei frunze presate într-un ierbar, căci ideea poartă încă amprenta vieții, dar și fragilitatea ei. Cititorul nu mai contemplă doar o arhitectură definitivă, ci este chemat să pășească în atelierul gândirii, unde ezitarea se transformă în deschidere, iar incompletul capătă forța unei chemări. Aici, vulnerabilitatea se convertește în demnitate: a arăta că filosofia nu se naște doar din sisteme închise, ci și din curajul de a împărtăși ceea ce rămâne suspendat între început și împlinire.

Gândirea lui Dumitru Isac este expusă, în felul acesta, nu doar sub forma unor idei așezate în formule finale, ci chiar procesul viu al reflecției: tatonările, ezitățile, încercările parțiale și corecturile discrete. A face vizibil acest traseu interior echivalează cu o deschidere neobișnuită, căci cititorului i se oferă acces la „viața” însăși a ideilor, la jocul lor spontan, nu doar la forma lor cristalizată. Din această perspectivă, fragmentele devin spații de dialog, invitații adresate celui care le parcurge de a continua drumul, de a gândi împreună. Totodată, prin conservarea a ceea ce era menit să fie trecător – o notă marginală, o intuiție fugitivă –, se salvează un tezaur de experiențe intelectuale care, altfel, s-ar fi risipit. Aș spune că nici dimensiunea pedagogică a unui asemenea gest de diseminare nu este de neglijat: asemenea pagini oferă cititorilor de toate vârstele prilejul de a accesa nu doar idei, ci de a deprinde chiar meșteșugul gândirii, cu disciplina și răbdarea lui. În această îmbinare de transparență, dialog și pedagogie stă adevărata generozitate a unei asemenea inițiative editoriale.

Demn de a fi remarcat, actul prin care fiul, Ionuț Constantin Isac filosof el însuși, alege cu abnegație să scotă la lumină, să reunească fragmente aparent disparate și să îngrijească fragmentele tatălui său nu poate fi redus la o simplă intervenție editorială, ci se arată ca un act de „pietas” intelectuală, o atitudine prin care memoria devine responsabilitate, iar responsabilitatea se convertește

¹ ‘Paul Valéry’ University, Centre de Recherches Interdisciplinaires en Sciences Humaines et Sociales, Montpellier, ORCID: 0000-0002-8409-5662.